Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

18.10.2023

KEHA/43907/2023

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 19.10.2023 / HE 41/2023 vp

Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto talousarvioesityksestä vuodelle 2024

Uudenmaan ELY-keskus esittää seuraavassa näkemyksiä hallituksen esityksestä talousarvioksi vuodelle 2024 (myöhemmin talousarvioesitys) pääasiassa Työllisyys- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta, mutta myös Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen osalta.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden momentti

Hallituksen esityksessä vuoden 2024 talousarvioksi esitetään, että työllisyysmäärärahoja (julkiset työvoima- ja yrityspalvelut, momentti 32.30.51) alennettaisiin valtakunnallisesti 31,7 miljoonaa. Uudenmaan ELY-keskus on arvioinut, mitä vuodelle 2024 esitetty työllisyysmäärärahojen budjetti tarkoittaisi alueellisesti. Vaikuttaa siltä, että vuodelta 2023 siirtyvän määrärahan suuruus tulisi olemaan huomattavasti edellisvuotta alhaisempi. Jos vuoden 2024 määräraha ei kompensoi alenemaa, joudutaan mahdollisesti tekemään palvelutasoon alennuksia. Palkkatukiuudistuksen (2023) ja uuden +55-palveluiden momentin (toimet työurien pidentämiseksi, momentti 32.30.55) vaikutuksesta palkkatuen määrärahatarve momentilla 32.30.51 alenee todennäköisesti hieman, mutta ei todennäköisesti riittävästi, jotta nykyinen palvelutaso pystyttäisiin varmasti turvaamaan.

Talousarvioesityksessä esitetään, että kotoutumiskoulutuksessa olevien määrä pysyisi edellistä vuotta vastaavalla tasolla. Uudellamaalla kotoutumiskoulutuksen tarpeessa olevat ja kotoutumiskoulutukseen kuluvat varat ovat kuitenkin olleet kasvussa vuonna 2023 ja vaikka tulevaa vuotta on vaikea ennustaa tarkkaa, vaikuttaa tarve pysyvän korkealla tasolla. Vuoden 2023 tammi-syyskuussa aloituksia kotoutumiskoulutuksissa on ollut 6302, kun vastaavana aikana vuonna 2022 aloituksia oli vain 4925. Kotoutumissuunnitelmia on allekirjoitettu vuoden 2023 tammi-elokuun aikana 200 suunnitelmaa enemmän kuin vuonna 2022 yhteensä. Suomen kielen lähtötasoarvioinneissa optiosopimuksen käyttöönottoa on jouduttu aikaistamaan asiakasmäärän kasvaessa. Aiemmin lähtötasoarvioinnit ovat riittäneet hyvin. Kotoutumiskoulutus on kaikkein keskeisin kotoutumista ja kielitaitoa edistävä palvelu. Koulutukseen pääsyn nopeus ja laatu on turvattava, ja toivottavasti resurssit voidaan pitää riittävinä myös vuonna 2024, sillä vajaus kotoutumiskoulutuksen toteutumisessa aiheuttaa palvelutarvetta, jota on hankalaa korvata muilla palveluilla.

Kotoutumiskoulutus-kokonaisuus on Uudenmaan suurin ostopalvelutyyppi ja sen toteuttamiseen on viime vuosina budjetoitu Uudellamaalla runsaasti myös ristiinkäytettävää määrärahaa, sillä kotoutumiskoulutukseen kiintiöity määräraha ei ole ollut riittävällä tasolla. Näyttää vahvasti siltä, että myös vuonna 2024 jouduttaisiin tekemään näin, mikä saattaa tarkoittaa rahan vähenemistä joiltain muilta käyttökohteilta.

Työvoimapalvelut ovat siirtymässä vuoden 2025 alussa kunnille. Vielä on epävarmaa, mitkä kaikki ostopalvelusopimukset tullaan siirtämään tuleville työllisyysalueille vuodenvaihteessa 2024-2025, mutta olisi tärkeää turvata se, ettei palveluvelkaa syntyisi kotoutumiskoulutuksessa, muissa työllistymistä tai osaamista edistävissä palveluissa tai yritysten menestymisedellytysten kehittämiseen tähtäävissä palveluissa jo ennen muutosta sen vuoksi, että työllisyysmäärärahat eivät riittäisi tarvittaviin palveluihin. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että asiakasmääriä palveluissa tai esimerkiksi alkavien koulutusten määriä pitäisi rajata. Palvelutarvetta tullee lisäämään myös mahdollinen taantuma: konkurssien ja työttömien määrä on tällä hetkellä kasvussa.

Yrittäjyyden määrärahat

Yrityspalveluiden osalta Uudenmaan ELY-keskus ilmaisee huolensa liittyen yritysten henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja yritysten kansainvälistymisvalmiuksien parantamiseen. Vuosi 2024 on haasteellinen useammastakin syystä. Yritysten johdon ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen aiemmin laajasti käytetyt Yritysten kehittämispalvelut päättyvät kuluvana vuonna. Lisäksi kansainvälistymistä tukevien kehittämishankkeiden määrärahoja ollaan esityksen mukaan leikkaamassa yli 14 m€. Myös yleinen talouskehitys näyttää tuovan haastetta tulevaan vuoteen, samoin kuin siirtyminen työllisyysalueisiin (TE24) ja siirtymään liittyvät käytännön järjestelyt.

Jotta yritysten kasvua, kansainvälistymistä ja sitä kautta työllistämistä voidaan tehokkaasti edistää, Uudenmaan ELY-keskus pitää tärkeänä, että osaamisen kehittämiseen tähtääviin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osoitetaan riittävästi määrärahoja (momentti 32.30.51). Olisi tärkeää, että yritysten osaamistarpeisiin kyetään vastaamaan esimerkiksi yhteishankintakoulutuksilla ja yrittäjien osaamista lisäävillä palveluilla. Kansalliselle yritystukimomentille ensi vuodelle esitetty määräraha ei ole nähdäksemme riittävä tyydyttävienkään tuloksien saavuttamiseksi, vaan tason tulisi minimissään noudattaa kuluvan vuoden määrärahatasoa. Uudellamaalla EU-rahoitusta on käytettävissä suhteellisesti selvästi muuta maata vähemmän ja siksi kansallisen rahoituksen merkitys alueella on erityisen tärkeä. Myös tuloksellisen alueellisen yhteistyön rakentaminen muodostettavien työllisyysalueiden kanssa edellyttää, että ELY-keskuksilla on konkreettisia välineitä alueensa yritysten kehittämisen tueksi.

Kotoutumiseen liittyvät kirjaukset

Talousarvioesityksessä todetaan kotoutumisen osalta, että erityisesti halutaan kiinnittää huomiota naisten mahdollisuuksiin osallistua kieli- ja kotoutumiskoulutukseen. Taustalla on OECD:n vuonna 2018 tekemä selvitys, jossa todetaan, että Suomen tulisi kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttaneiden naisten ja heidän lastensa kotoutumiseen. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat kotona lapsiaan hoitavat pakolaistaustaiset äidit. Myös uudessa vuonna 2025 voimaan tulevassa kotoutumislaissa kotivanhemmat ovat keskeinen ryhmä, jonka tavoittamiseen etsitään uusia keinoja. Mm. talousarviossa tuettujen palveluiden kuten ohjaus- ja neuvontapalveluiden avulla heille halutaan saada tietoa siitä, millaisia koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia on myös heille tarjolla. Painotus on työelämän ulkopuolella olevien tukemisessa, ja heistä monet ovat naisia. Silti myöskään miesten tukemista mm. työmarkkinoille pääsyssä ja syrjintään puuttumisessa ei saa unohtaa.

Sekä talousarvioesitykseen että julkisen talouden suunnitelmaan on hallitusohjelman mukaisesti kirjattu, että pakolaiskiintiötä pienennetään merkittävästi ja vuonna 2024 vastaanotetaan vain 500 kiintiöpakolaista. Tasaarvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta päätös ei ole ongelmaton, koska kiintiöpakolaisten vastaanotto on tarjonnut erityisesti yksin tulleille naisille ja yksinhuoltajille mahdollisuuden uuteen turvalliseen kotimaahan tilanteissa, joissa heidän olisi ollut muuten vaikea lähteä asuinseuduiltaan. Esimerkiksi Iranissa Afganistanista paenneet yksinhuoltajat ovat voineet joutua hyvin haavoittuviin tilanteisiin ja heitä on voitu valita Suomeen kiintiöpakolaisina.

Ukrainan sodan myötä Suomeen on muuttanut paljon ukrainalaisia, joista pääosa on naisia. Heillä on mahdollisuus hakea kotikuntaa vuoden asumisen jälkeen. He ovat suuri ryhmä, joka tarvitsee erilaisia ohjaus- ja neuvontapalveluita ja tukea koulutukseen ja työhön pääsemiseksi. Kuntien vastaanottokyvylle ja palveluiden järjestämiselle on tärkeää, että valtion korvauksia voidaan maksaa myös kotikunnan hakeneiden tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämisestä.

Sen sijaan kuntien halukkuutta vastaanottaa yleensä kansainvälistä suojelua saavia heikentää se, että laskennallisten korvausten korvausaikoja ollaan lyhentämässä. Esityksen mukaan kiintiöpakolaisten korvausaikaa lyhennettäisiin neljästä vuodesta kolmeen vuoteen ja muiden kansainvälistä suojelua saavien osalta aikaa lyhennettäisiin kolmesta vuodesta kahteen vuoteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokka sekä tutkintotavoitteinen työvoimakoulutus

Vuoden 2024 talousarvioesityksessä ammatillisen koulutuksen tavoitteellisten opiskelijavuosien kokonaismäärästä vähintään 8 100 opiskelijavuotta on

tarkoitettu työvoimakoulutukseen. Kuluvalle vuodelle tavoiteluku suoritepäätöksissä oli yhteensä 9473, josta Uudenmaan koulutuksen järjestäjille 2563 opiskelijavuotta, eli 27 %.

Uudellamaalla tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen toteutumaennuste vuodelle 2023 on tammi-syyskuun tietojen perusteella 2445, eli 95 % tavoitteesta toteutuu. Osaamisen kehittämisen tarve ei ole vähentynyt, vaan tilanne on päinvastainen. Suurella osalla opiskelijoista on myös erilaisia tuen tarpeita - esimerkiksi kielituetut ohjelmat pidentävät koulutuksen keskimääräistä kestoa ja kuluttavat opiskelijatyöpäiviä. Mikäli opiskelijavuosien kokonaismäärä valtakunnallisesti vähenee, Uudenmaan osuus toivottavasti kasvaa, jotta koulutustarjontaa ei tarvitse rajata.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Kehittämispäällikkö Henna Koivula ja ratkaissut Yksikön päällikkö Jarkko Tonttila.

Jakelu Eduskunta Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tiedoksi Uudenmaan TE-toimisto ja työllisyyden kuntakokeilut

Tämä asiakirja KEHA/43907/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/43907/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Koivula Henna 18.10.2023 12:35

Hyväksyjä Tonttila Jarkko 18.10.2023 12:34